

*Честованя памняти академіка
Антонія Годинки*

На убкладці: памятный плакет Антонія Годинки, автор И.Чемез.

Общественна, інформаційна новинка русинув у Мадярщині • A magyarországi ruszinok közéleti, tájékoztató havilapja

РУСИНСЬКИЙ RUSZIN VILÁG SVIT

річник VI. число 53., фебруар 2008
VI. évfolyam 53. szám, február 2008

*Честованя памняти академіка
Антонія Годинки*

Честованя памняти академіка Антонія Годинки

Первый тыждень фебруара усе є памнятным діла русинської общины Мадярщины. Уже пятый рук под егідов Вседержавного Русинського Меншинового Самоуправління и Вседержавного Общества Русинської Інтелігенції ім. А. Годинки проходять міропрятія по сьому поводу. Сього рока 8 фебруара председа ВОРИАГ

другими русинами-активістами зачав організацію недільных шкіл у многих районах Подкарпатя. Вун занимать честованое місто у яркуй плеяді педагогів края, є заслуженым учителем Украйины, талантливим педагогом, общественно-культурным діятелем, изгладователём минувшины родного края.

проф. Др. Антоній Лявинец, председа BPMC Андрій Манайло, председа Столичного РМС др. Маріана Лявинец, председа РМС III, V, VIII, IX, XIII районув и другі депутаты возложили вінки на памнятну таблу по ул. Бенцур, де жив славный академік.

9 фебуара у 10 годин отбылася Божественна Літургія у греко-католицескый церкви на Ровжак тере у честь памняти академіка, на котруй присутствовало много русинув. Літургію на церковно-славянському языку отслужили о. Янош Соноцки и о. Абел Союка. Затым усі отпавилися на цвинтарь-музей по улиці Фіумеї на могилу А. Годинки, де отбылася панихіда и возложеніє вінкув. На панихиді присутствовали онук академіка др. Ласло Годинка и члены родины.

У 14 годин зачалися торжества. У первуй часті програмы по традиції отбылося награжденіє лавреатув премії ім. академіка А. Годинки 2008 рока памнятными плакетамы и дипломами.

Лавреатами премії ім. академіка А. Годинки 2008 стали:

**Михаил Алмашій
Ендре Байза
Йожеф Чегіль
Николай Медвецький
Димитрій Поп
Янош Соноцки**

Імня **Михаила Алмашія** было чути из первых рокув русинського возродженія. Вун был єдным из первых, кто зачав організацію „Общества Духновича” на Подкарпаті, єдным из первых, кто оживив фольклор родного края, організовавши хор „Стара співанка” при Мукачевському Обществі ім. А. Духновича, уєдно из

Родився Михаил Аламашій 2 октовбра 1930 рока у с. Ромочевия Мукачевського району у сільській многодітнуй родині. Перві и дальніші знанія дустав у державнуй народнуй школі с. Ромочевия (1937-1941), Мукачевській реальнуй гимназії (1941-1945). Пусля окончанія школы у 1949 р. поступив на філологічеський факультет (руськєє відділеніє) Ужгородського Государственного Университета, котрое закончив у 1954 році.

М. Аламашій є чоловіком, котрый усе стоить на пульсі времени. Вун глубоко изучив наслідіє будителюв и использует його у своуй роботі, як жерело народно-педагогичеського потенціала, діла пропаганды народознавства, нової концепції національної школы. Изучивши досконально не лем творчество Великого Будителя А.

Духновича, а и його общественну, релігійну и педагогичеську діяльність, вун изложив

свою високу оцінку творчества А. Духновича у ряді научных статей, докладув, таких як „Патріарх народної освіти на Закарпатті” (1993 р.), „Сучасний погляд на педагогіку Духновича” и многих других.

М. Алмашій є председа-телём областного Общества ім. А. Духновича, котрое проводить велику воспитательську, організаційну, культурологічеську, педагогичеську роботу у многих містах родного края. Свойов работов Общество помогає русинам возродити утрачені цінности, будь то культурні, вадь духовні, вадь языкові. Вун є автором 447 публікацій, котрі свідють про широкий діапазон його інтересув (культура, искусство, педагогика, етнографія, языкознавство, спорт).

Михаїл Аламашій

М. Аламашій регулярно пише свої статі у „Русинський Світ”, „Календарь-Альманах”, вун є активным членом Общества Русинської Інтелігенції ім. А. Годинки.

Наш лавреат често-
ваний, авторитетный чо-
ловік. Вун - препода-
ватель Закарпатського
філіала Київського сла-
вістичного університета,
общественный лектор За-
карпатського Інститута

послідипломного образования учителей, председатель научно-культурологического Общества им. А. Духновича, член Світової Ради Русинув, участник міжнародных конференцій из проблем національных меншин у Ужгороді, Будапешті, Фленсбургу (Німеччина), Копенгагені (Данія).

Ендре Байза є потомком славнозвісного поета и писателя другої половини XIX століття - Евгения Фенцика. Вун родився 10 сентября 1924 рока на Подкарпатю. Отец його був братом др. Штефана Фенцика автора „Гимна Подкарпатских Русинув”, професора теології, визначного діятеля Общества им. Александра Духновича у Ужгороді. По другуй світовуй війні вун перейшов до Мадярщини и позад політичних переслідовань поміняв імня на Байза. Ендре Байза закончив університетські штудії у Будапешті. Послі падіння комуністичного режима у Мадярщині активно включився у русинське движение. Был участником Світового Конгреса Русинув, регулярно робив доклады на многих научных конференціях. Публіковався у журналі „Русинський Світ”, „Календарі-Альманахові”. Дакотрі статі были опубліковані и у словацьких „Народных Новинках” и у журналі „Русин”. Умер 5 новембра 2007 рока.

Ендре Байза

Йожеф Чегиль - председатель Русинського Меншинового Самоуправління Пийча. Родився у 1950 році у Ужгороді. Закончив Ужгородське музикальне училище. Робить у музикальнуй школі у Пийчу. Йожеф Чегиль активно включився у русинське движение. Принимав активное участие у проведенні Дня Русина у 2006 році у Пийчу, проводить активну роботу из русинськов общинов. Из учениками музикальної школи виїзжає каждый другий рук у Ужгород из концертами. У

Йожеф Чегиль

2004 році, у день 140-ліття академіка А. Годинки, Русинським Самоуправлінням Пийча была открыта табла на стіні Пийчського університета, де А. Годинка був еден час ректором.

Николай Медвецький

давно переїхав у Мадярщину, айбо його становленіє як художника, не говорячи про роки учения, пройшло на Подкарпатю, в основному у Ужгороді. До Подкарпатя його привязує и його происхождение. Вун родився у с. Изки, на Міжгірщині, 30 новембра 1930 рока.

Живопись зачав изучати у Ужгороді, у училищу прикладного и декоративного искусства. Вун был учеником таких зна-
мых художников, преподавателей училища, як Адальберт Ерделі и Йо-
сиф Бокшай. Затым свої познання у искусстві розширяв у Лембергськуй Академії прикладного искусства на відділенію монументальної живописи. Из сим звязано тото, што пуся окончанія Академії, молодой художник довгий час пробовав свої сили у монументальному искусстві, техніков sgraffito al secco и из помощью инших технік создавал настінні фрески великих розмірув, котрі прикрашавуть киевські, лембергські и многоі другі общественні зданія.

Николай Медвецький

Пузніше Николай Медвецький дає за себе знати усе голосніше, интенсивніше у станковуй живописи. Вун малює пейзажі, айбо при тому создає фігуральні композиції и портреты, котрі підтверджавуть разносторонность його таланта. Вун став членом Союза Художников Украины, из 1985 рока - заслуженный діятель искусства. Николай Медвецький был участником многочисленных выставок, державных, областных, районных и позагатарных.

Художник создавал галерею портретув, таких, як „Старый верховинець”, „Портрет матери”, „Верховинська дівка” и другі.

Його произведенія находяться также у галереях и частных собраниях у Мадярщині, на Украині, у Америці, Словакиї, Росії, Швейцарії.

Николай Медвецький создавал численні произведенія (sgtaffito secco, мозаика, витраж), котрі мож увидіти у общественных строениях Петербурга, Києва, Евпаторії, Ровно, Красноперекоська, Ужгорода, Мукачева, Чопа, Петрова, Будапешта, Відня.

Николай Медвецький жив у Пілішборошійенові, плототворно робив. Умер 21 юлія 2007 рока.

Димитрій Поп родився 16.04.1941 рока у селі Страбичові Мукачовського округу. Філолог-славист, товмач, краєзнавець. Закончив філологічний факультет

Димитрій Поп

Ленінградського університету по спеціальності чеський язык и література. Ціле сознательне життя професійно интересується історією Подкарпатської Руси, русинським фольклором и русинським лінгвістичним - вун був ведучим составителем „Русинсько-Українського-Руського Словаря”, „Русинського синонімічного словаря”, книжки русинських історичних былин и легенд, книжки „Замки Подкарпатської Руси”, написав и издав „Історію Мукачовського монастиря”. Окрем того, ним видані „Фізична географія Подкарпатської Руси”, „Русинсько-руський и русько-русинський фразеологічний словарь”, „Русинський інтересний словарик”, де вун изобразив коло 200 неформальних назв наших сел (прозвівок), составил „Русско-русинський словарь” и „Чесько-український розмовник”. Недавно выпустил книжку „Історія Мукачова”. Вун активіст Общества ім. А. Годинки. Многі його роботи напечатані у русинських „Календарях-Альманахах” и у журналі „Русинський Світ”.

Янош Соноцкі - греко-католицький священник, 11-ий рук робить у Шайо-Петрі. Родився у 1954 році у Шайосентптері, закончив Ніредьгазську Вищу Теологічну Школу. У священники був посвячений у

Янош Соноцкі

1978 році. Пользується высоким авторитетом між вірниками. Регулярно печатається у журналах „Göög-katolikus szemle”, „Keresztény élet”, у останній час у журналі „Русинський Світ”. Приймає активне участие у общественній житті села, проводить велику культурно-просвітницьку роботу по отнайденню сліду русинів не тільки у Шайо-Петрі, а и у близлежащих селах.

Після нагородження слово попросив онук А. Годинки *др. Ласло Годинка*. Вун розказав, ош розбирючи архівні матеріали, найшов дакулько оригінальних изданій свого діда, котрі дораховав передати Обществу ім. А. Годинки. Книжки прийняв голова ВОРИАГа проф. Др. А. Лявинец

У другій часті програми, як и кождий раз, відбулася научна конференція.

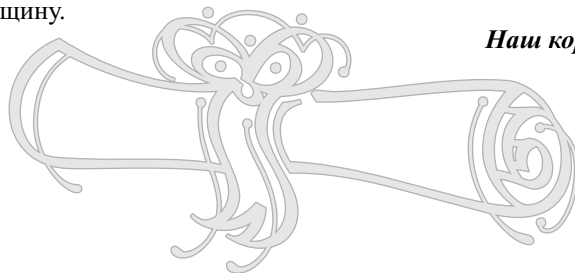
др. Ласло Годинка

Програма научної конференції 10 лютого 2008 року:

1. *Черты характера Антония Годинки как личности (доклад М. Алмашия)*
2. *Мараморош у літературній творчості А. Годинки (доклад Д. Попа)*
3. *Изглядывания 1940-х годов на русинской земле (доклад А. Штумф-Бенедека)*
4. *Что треба узяти за основу кодифікації русинського языка у Мадяриціні (доклад М. Капрала)*

Програму з інтересом прослухали усі присутствующі. Многі зазначили, ош усе удається учинити щось абсолютно нове про життя и личность Великого чоловіка. У кінці вечора відбувся дружественный прийом, котрий як усе, ищи більше зближив русинську общину.

Наш корр.

Черты характера А. Годинки - ученого и людської особистості

Кіть повіме, ош А. Годинка великий ученый авать знаменитый академик, то есе ищи ни про што не говорить. А коли кажеме, ош у А. Годинки соединилися ученуть из высокими моральными якостями, то кажеме, ош А. Годинка - гармонична личность. Тоту гармоничность його натуры видиме и чувствуем у каждому слові його ученой работы ци книжки. Удкі у нього тують много не лем академізма, ай людської простоты, доброты, порядности, скромности? Отвѣчаем: ушыткі його честности и доброты выходят из глубины його эмоційной души.

Любознательность - се його основна черта чоловіка-інтелектуала. Хоче ушытко знати, ушытко перечитати, перевірити, дознатися. Уже як юноша проявив великий интерес до историчных наук, словянської філології, до славистики як комплексу знань и наук про словянські и другі народы, які мали историчні звязки межи собов, у т.ч. русинами Подкарпатя. Будучи студентом Віденського історіографичного інститута, из великим интересом, не характерным для бульшости студентув, А. Годинка глубоко изучав палеографію и словянську філологію. Не можеме обминути факт благотворного на нього вплива слависта Ватрослава Вагіча, котрый пробудив у Годинки интерес до южных словян. Излюбленным методом його научного изгядованя был причинно-наслідковий звязок и поруняний метод (Мадярсько-словянські историчні контакты). У аналізах историчных работ других авторув Годинка отличався толерантностью, терпеливостью, цинив результаты їх работы. Часті посіщення архивув и скрупульозні дослідження у множестві європейських архивув естергомського, ягерського єпископства, жупных архивув, Маріаповчанського монастыря свідчать про велику роботоспособность, неутомимость у роботі. Діла нього не было великих ци малых тем для дослідження. У нього ушытко має великое значення. Руно из фундаментальными работами у нього найдеме менші статі, наприклад, за маріаповчанський святий образ, статью про наученя Андрія Бачинського, переписку Мануїла Ольшевського, численні статі у журналах „Зоря-Најна!”, „Літературна неділя”.

Достоинства А. Годинки определяються и тым, што вун знав много языкув (был поліглотом), дуже добре знав палеологію, науку за графіку многих языкув світа, владів широков інформаційов из всесвітньої исторії.

Определяющими факторами у формованю личности ученого А. Годинки были чувство родного края, привязаность до нього, неисчерпна любов до нього и, у

значный мірі, теологичное воспитание як у родині, так и у духовный семінарії.

Його работы из исторії подкарпатських русинув были наповнені глубокими патріотичными чувствами. Де бы не жив Годинка - Пийч, Будапешт, Пожонь, Відень - усяды думав за родный край, милое йому Подкарпатя.

Лексика його книжок, статей наповнена многими эмоційными словами, котрі свідчать про його патріотизм, любов до родного края, до вьшого народного, русинського (співанок, обрядовости). Як тото красно звучить: „Сто наших співанок” (не якихось других, а наших), „Пісні наших предкув”. Містоназівники „наш”, „наших” говорят, ош вун дорожив русинськов народнов культуров, народні співанки, колядки, обряды были діла нього не яковись абстракційов, а „нашим”, т.є. русинським народным творчеством и богатством.

Годинку-автора мы чувствуем у каждому слові, у каждому предложеніи, як ліричного героя. Образ автора Годинки - се образ особенного типа. Научное творчество А. Годинки дозволяє нам видіти екзистенцію существованя його авторського дискурса як сукупности тої або иншої проблематики.

А. Годинка майпершим и майціннішим, што є у чоловіка - своим імням засвідчив свою май цінну черту - привязаность до родної землі. Вун - Сокирницький Сирохман - житель вьшого-навьшого села Сокирниці Хустського району. Діла Годинки сесе імня стало знаковым, и из ним вун звязав богату собственно русинську культуру и заявив на весь голос про свое русинство. И сесе є фактом того, што вун свойов работов лишив видимый слід у исторії подкарпатських русинув и благотворно влиял на подальше молодое покоління русинув.

Його комунікативну схему - „автор - текст - читатель” мож прослідити у вшытких научных работах. Интересно розсуждає Годинка за скоротечное житя чоловіка: проводить порунаия из природов и переносит законы природы на житя чоловіка. Прочитайме собі отрывочок из малої работы „Бокораші и фаркановы”: „Час гурше, ги вода. Бо воду, аж бы як скоро утікала, изопре чоловік. Набере фашин, навозит каміня, учинит кощиці пак и перегатит, та уже начинат ся вир. А час не зопре ниhto. Тот иде та иде неизпераемо. Раз біжит ги бы поставковав. Минут годы и раз лем можеш собі заспівати: „Уж журавы одлетіли, де ся мої літа діли?”

Як фігура ідеологічна, Годинка был выразником національного духа русинув. Ментальнов чертов А. Го-

динки є и його прискіплива пристрась до задуманого, недоступность од ідеї, яка народилася у його серцю. Што задумано, то має быти зроблено. Вун раховав своїм обовязком „тым самым языком написати и розговорити нам и дїтьом нашим прошлость и наших отець (отців - М. А.) минулость, котрым мы звыкли говорити, бесідовати, співати, казки и приповідки выговорьовати.”

А. Годинка ци не єдиний, ко доказав великий хосен у розвитку литературного языка. Из яков ласков говорить за нього: „нашого нашенького литературного языка”, - якое емоціональное зафарбленя любви автора до русинського языка! Русинський язык діла Годинки - „цілий состав простонародного сокровища”. Вун не може без іронії заявити слідує: „У нас каждый мудрак свою граматикку собі чинить, про себе самого собі язык выдумує и составляет”.

Сокиринський Сирохман из великов повагов ставиться до своїх соотечественникув русинув и называє їх не иншак, як „Дорогі братчики русины”, „чесні мої братчики. А за русина из гордостью говорит: „русин має чистый, здоровый разум”.

Характернов чертов А. Годинки, як великого ученого, была скромность. Не выставляв себе великим знатоком и часто подчеркивал свою „некомпетентность”. Коли ишов розговор про спору относительно языка, вун заявляв: „Як историк не могу умішатися у сесю сважу. Но и обійти вопрос не хочу, хоть и слабый єм ид ньому”. Його вклад у діло розития литературного русинського языка доказує, што А. Годинка добрі розумівся, не як дилетант, а настоящий ученый, у тому, як треба народный язык зробити литературным языком. „Литературный язык извон привнести тым способом, же ид словам простонародного говора и бесіды приміят ся слова и выразы чужого языка, хоть бы як рудный, не мож. Сесе значило бы хиблящі выразы - духовни дірки, - чужими заплатками позатыкати. Язык литературный усягды даровиті писателі розвили из простонародного так, же яли на одном из нарічий писати...” Діла Годинки русинський язык не просто якась абстракція, а наш нашенький литературный язык”. А як любезно каже А. Годинка за русинський язык у другому місті: „Самый саменький единственный наш подкарпаторусинський язык”.

Не можемо пропустити и таку важну думку, ош А. Годинка позирав на народну русинську обрядовость, особливо віфлеємську рождественську обрядовость, не

лем як на народну забаву, а як на средство духовного поднесеня народа. У народных мелодиях, які розливалися по цілому Карпатському краю, по ушыткых нивах, людських хыжках, на полонинах, у горах и долинах, Годинка видів и чув велику поетичну и духовну силу.

Из ушыткого повіденого можемо робити такі выводы:

1. А. Годинка выступать перед нами як ерудованный чоловік, ученый из широким научным діапазоном: историк, фольклорист, этнограф, лексикограф, палеограф, поліглот, неумимый збирач народных сокровищ русинув. „Я змагався собрати, наскільки лиш возмуг єм, всі слова нашего простого народа. Я усягды прислухався при бесідах дітинських, жунських и хлопських, слова зазначовав, приповідки, приказки, співанкы, колядки, ладканя позаписовав собі.” Якраз у них Годинка видів одображення красы духовного світа подкарпаторусинського простого чоловіка, основный смысл житя котрого був у чеснуй роботі, у добротворстві, високуй духовности, честованю других люди.

2. А. Годинка - ученый, котрый николи не робив научных выводов без надлежащій аргументації.

3. А. Годинка - ученый-патріот, який уболівав за развитие русинської науки, гордився простым русином, його розумом: „Наш народ має чистый, здоровый разум и при добром веденіи способный есть на науку достойную”.

4. А. Годинка - скромный чоловік, у нього не находиме жадного сліда зазнайства, зверхности над другими учеными, над простыми людьми.

За йсе многі учені мали право повісти за А. Годинку майкрасні слова:

М. Лелекач: „А. Годинка - літописець, нестор підкарпатської исторіографії”, який высвітлив „минушость реально, без ідеалізації”.

І. Удварі: „А. Годинка - ученый великої ерудиції, из широким діапазоном”.

Од себе ищи повіме, ош из великого рукописного наслідія А. Годинки ищи не ушытко изучено и не доведено до широкого и заинтересованого читателя. А головное: у його рукописному наслідію усокочені особенности живого народного русинського языка (фонетичні, морфологічні, лексичні, фразеологічні, стилистичні), які чекавуть своїх дослідникув.

Михаил Алмашій

Честовані читателі!

Просиме Вас подпоровати

**Вседержавное Общество Русинської Интелігенції
имени Антонія Годинки**

1% податка личного дохода.

Вашу фінансову подпору просиме перевести на рахунок:

Swift kód: TAKBUNB 54700082-18003699 Adószám: 18179475-1-42.

Председа Проф. Др. Антоній Лявинец

Мараморош в літературній творчості Антонія Годинки

Димитрій Поп

Южна часть Подкарпатської Руси, яка ся называє Мараморош, и де Антоній Годинка в селі Салдобош недалеко од Хуста провів свої диточі роки, опсталає в його души на цілоє житя. Именно діточі спомины, учутое и увиденоє в Марамороші сталося основным матеріалом діла його літературных трудів на русинську тематику, котрі ищи и типир опставутся непереверженыма по глупині розуміння русинського жтя и натуры самого русина. Антоній Годинка словами мальоває люди Марамороша, в т.ч. и жительів свого родного Салдобоша, мальоває з натуры їх привычки и характеры натўлко оригінально, што в його искренности ни на минуто не мож ся сомнівати. Хоть Антоній Годинка нигда не забывав свого русинсько-етнічного коріня, айбо в силу обставин активно взяв ся за русинську тематику и став ся русинським писателем уже в старшій віці, так што мож допустити, ош писательська слава його мало интересовала. Живий примір Антонія Годинки ставить перед нами доста интересну загадку: чому высокообразовані русинські інтелігенты, такі як Орлай, Лодій, Балудянський, Кукольник, Гуца-Венелін, Дудрович и др., котрых у першій половині XIX століття радо приляла у себе словянська держава Росія, и котрі ся стали великыма руськыма учеными, фінансистами, медиками, дуже скоро и навсе забывали за своє етнічне коріня, за свій русино-словянський народ, хотя они ся находили в словянськым середовищі. Сись факт дає нам право назвати академіка Мадярської АН Антонія Годинку, русина-словянина, котрый бўлшу часть свого живота прожив не межи своїма сородичами-словянами, а межи мадярами, на їх історичній Отчизні, но не забыв свого русинського коріня, истинно феноменальным чоловіком. Резонно было бы задатися вопросом: яка інтуїція подсказала Антонію Годинкови, професорови Пожонського (Братіславського) університету, по розпаду Австро-Мадярщини в 1918 році одказатися од запрошеня опстатися в новів словянськїв державі Чехословакійї? Бо по логіці, якраз у словянськїв державі русины мали чувствовати себе майкомфортно, а доправды именно несловянська монархія Австро-Мадярщина, у первій мірі несловянська держава Мадярщина чомусь оказалась діла русинів намного ближі ги словяни. Може зато, ош Мадярськеє королевство было сформовано як европейська християнська держава, де урядовым языком и языком образованных люди была латыніка. И школованя велося на латынськым языку, у католиків, и Служба Божя велася по-латынськи. Но у русинів и у тых народів, котрі

держали греко-восточный обряд, языком Літургії був церковно-словянський. Так было и є у подкарпатських русинів и донныні. Майже ош правду мав старий бокораш, головний персонаж повідки Антонія Годинки „Бокораші ци фаркановы”, коли казав: „Угорщина, так обесьте знали, паночку, меркуйте на ото, што Вам кажу, бо тото чиста правда, сама истинна, наша правдива мати. Булш матерей мы, у Мадярщині живущі от давных давен, не мали сьме и не маєме и не хочеме мати. А за Тисов, та туды долу, ото наш кешеня, куды на заробок ходиме.

Бо щи прошу есе послушайте, Паночку. Никуды инде было вам вандровати за хлібом ни до Галичини, ни туды далеко до Москальщини. Тай и є ишли, тай не ходили сьме нигда. Тай не чув єм обы были наші діды забрали ся на якусь там роботу. Правда, же и утты не приходили сюды за нами. Туй поповав на изянськуй фарі прошун бы о. Раковський, котрый як єм чув, и руськй новинкы писав, ани єдного русина не загнав, тай не заганы на Маскальщину на заробок, бо видав дуже горазд знав, же нас там не треба. Мали сьме, тай маєме, тай будеме мати свій хліб, туй у Угорщині, де мы дома. Там туды и без нас доста людей. Зато Маскальщина, так ми дідо приказоває, за нас нигда на нич негадає... Десь якісь (наші) были у Гошові (Гошівський монастирь, на Ивано-Франківщині - авт.) на отпусті та и тых не удачно принимали. Цілком чужі собі были. Та и не є, и не было за што туды нам ити. Ноша у них инака, страва инака, обычаї гет инакі, заробити нич не дають. Діды нам говорили, же и давно так было... но то были часы, коли утты, тай ищи май здальніших сторон: з Маскальщини до нас приходили. Не на заробок, ай такі, што перед урядами позапрятовали ся и сюды утікали через хутарь... Та нашто нам таких утіканців. Нас не треба туды, тай они най собі сидят дома”. Так было не лем у XIX століті, тото вшитко повторилося и у XX ст. - у чехословацькїв словянськїв державі словяни-русины не дўстали політичної свободы, котра їм была обіцяна и гарантована світовым соообществом, а по войні велика словянська держава - большевицкий Радянський Союз изовсім стер русинув з історичної мапы світу. У словянських державах русины чувствувутся некомфортно и у XXI століті - як на Україні, так у Словакіи и Польщі. Як казав Антоній Годинка: „Сарога Русин! Пак ци може тот свій животь без біды ужити? Ей, гурька ото біда русина. Усе лишь роби а роби та морися за тым хлібом насущным”. Як видиме, час указав, ош Антоній Годинка був не лем розумный, но и прозорливый челядник, зато и не спокусив ся словянськов державов у 1918 році. Єдным словом, истинный русин!

Кідь уже сьме спомнянули за таку філософську категорію, як час, то треба пувісти, ош Антоній Годинка дуже добрі розумів, што тото є час, и яку вагу має час у жизни чоловіка. Мы звыкли казати и чути, ош час - тото майліпшый дохтор на душевні раны, бо лем час помагать забыти біду и всякі напасти. Но правду кажуть люди, ош час не лем лічить, но и калічить. Бо кідь жие челядник довгий вік, та пак каже: кому на вік, тому й на лік. Філософський смысл сій приповідки Антонія Годинка розкрыв у першій шоріку свої красної повідки:

„Бокораші ци фаркановы”, котра ся починає словами „Час гурше ги вода”. И дале читаєме: „Бо воду, аж бы як быстро утікала изопре чоловік. Набере фашин, навозить каміня, учинить кошиці, пак и перегаить, та уже начинить ся вирь. А час не зопре ништо. Тот иде, та иде неизсперяемо. Раз біжить, раз ги бы поставковав. Минуть годы и разь лемь можеш собі заспівати: ужь журавы удлетіли. Де ся мої літа діли?!” Смутна доста повідка, тоті „Бокораші ци фаркановы”, но Годинка не був бы великим, кобы уд начала до кўнця у єдну новту говорив. Помежи смутної розповіді старого бокораша про нелегке життя русинське мож найти истинні перлы народної мудрости, якими характеризувуться персонажі повідки. За єдного из них так каже старый бокораш: „Тамь жив прошунь бы Орось Мигаль Мигалюв. Малый ростом, старый годами, а розумаць, такой ги гадюкь... Изь вонка указовав ся тихимь, а изь удну - кусливымь псом бывь..., ги малый горщичокь, усе кыпівь”. А за старого бокораша уже сам Годинка так говорить: „...вунь голову набукь склонивь бывь та так спудь кресані пуокомь дививь ся д горі на ня, ги воробаць пуокомь позерать на когута, ба што бы на дяку когутови было: ци лишити зеренце, ци сміло узяти спередь когута?... Не дарьмо був крути-верти мудракомь. Видавь, чоловік аж и бокорашь, та лишь долі водовь пущаться”. А як красно говорив старый бокораш за Тису: „Та знаєте, - каже, - Тиса, ото чудновита ріка. Коли межи горами та берегами тече, та такь ся справує, ги якась дітина. Вода такь біжить по каміню долі ріневь ги пропущеный дїтвакь. Мече собов, булькоче, скаче, ги коза, ги цапь. Туй начинить выры, тамь броды. Пакь коли виходить на угорську ровінь - утихне. Вода ги у якум єстьо страшнумь корыті, такь помалы тече, ги бы ся и не кывала... Бокорь ги бы бывь переставь плыти”.

Така лірика ги бы мало приколыше читача, но иппінь у сись момент автор незамітно переходить на дуже серйозну діла подкарпатських русинув тему літературного языка и каже: „...я ломлю голову и ставлю собі вопрос: раз за наших дідів, котрых уйкы прияли, и они туй мирно жили и жиють, а пак за разных наших лопонякув, котрых каганець так, што уже єден другого звідат: ци брати нам літературный язык, а ож брати, уткы го взяти, а вадь може признати язык Пушкина за нашый и готово...”. На жаль, сись сакраментальный вопрос стойить перед подкарпатськими русинами и у XXI столітіи. Ним завершається повідка „Бокораші и фаркановы”.

Не менше интересна и друга повідка из життя Марамороша, котра ся называє: „Два салдобошські попы”. Она ся складать из двох части. Перша ся называє „Отець Мигалкович намістник, салдобошський пуп”, а друга просто - „Йенковський”. Годинка починає сисю повідку описом свого родного Салдобоша и каже: „Так ми ся видит и добрі ся видит, же не усі знають, куды лежить Салдобош и што є з ним? Та я тым и таким лем туюко кажу, же Салдобош не далеко уд Тисы у Марамороши межи Хустом и Буштином лежить коло желізниці и шырока улиця, горсяцька дорога веде через село... Горі селом-долу селом направо и наліво, русинські хыжі стоят одна за однов. Обывачі Салдобоша майже усі русины... Церковця (у селі) деревляна, стара и мала... Фара добра. (їі) ищи Марія Терезія дала на одну фуру (як и) у усіх мараморошських єрарных парохіях

збудовати... На доходах посередня. Зато усе знатні попы там поповали... За часи єпископув Почія и Поповича (1820-1860) у Салдобоши цілі 40 годы поповав о. Андрій Мигалкович... А хлоп був хлоп. Межи тогдашньими людьми хлоп за себе...” Мы уд себе гонны добавити, ош хитрый був Мигалкович, бо коли го вицишпан Мараморошський запросив на обід, и вун увідьв..., же стравы, котрыма їх гайдуки силовали, звыкли ся подавати тому, хто много хоче пити...” та подумав собі: „Андрію, гадкуй на ся, туй штось не у ряду. Майже испити ня хоче п. вицишпан... И выбрав собі слабое, але файное вино и помалы попывав из нього...” А за гостьв пана вицишпана о. Мигалкович так собі подумав: „Не паны сесе, ай свіні, котрым онь тече долі гортанков вино вадь горівка, всьо єдно...” Што из того было - читаєме дале: „По вечері, щи не было девять часув, єден гость - готовый був: упав пуд стул, ги дрыво. Другі и не подивилися, ай - пили дале... до пувночи кожного часа двое упали, ги ковбіці, коли їх вержут набук. И по пувночи упали пуд стул тоты двох-трих, котрі доті бировали. Так ги коло чотиры часы рано уже лем вицишпан сидит и пїє, пїє страшно, и о. Мигалкович тоже сидит неколебимо на місті и пїє... А вицишпан ... щи два-три погары улляв до ся... и упав и овун пуд стул ид другимь цімборам, ги кой сулак вержут на дрыварни у кут

Гості, десятеро їх, з газдом пуд столом... А. о. Мигалкович сидит, та сидит коло стола ...допив (уже ушитко) вино, што ищи у склянках было, котрое собі выпозрав. Пак голосно яв ся скажити: но та я похोдив, запросили ня на гостину, та ни їсти, ни пити, ни пана, ни паніи ни живого створіня... И устав, утворив оболоч. Боже, який фрішний воздух. Сонце уже высоко стоит и гріє и гріє”.

Так ся закончив обід у вицишпана О. Мигалковича по доброму фрыштикиви... фрішний и тверезый удклонився уд кегені (вицишпанки), сів на вуз и повюз ся дому, так ги тот, кому ся удало діло прикрое без напасти и біди кончити.

Так думав... Але чоловік зато чоловік, обы блудыв”.

По сьому знатному обіду у вицишпана живот у Салдобоши, каже Годинка... ишов так, ги другим разом. День за дньом. Раз лиш, так ги у три тыждні залетит лист до Салдобоша на фару о. Мигалковичу из Унгвару уд нового єпископа Поповича. У тум листі Мигалковичи розказуєся, обы на сесь и сесь день ци термін у Унгварі перед владыком появився.

Можеме, аж можеме собі подумати, як ся дивив, як (ся) чудовав Мигалкович, коли владыка нич инше му не казав, лем на обід го призвав лично. Там били, окрема них, ищи побочный каноник, конзисторіальный новтарош, канцеллист и особный секретарь єпископа... Не чекали нич, ай посідали и обід зачався. Сперед кождым надворным попом стояла невеличка, ги за 3 децилітрову фляшочка с вином. Мигалковичова скляночка, щи поливку не поклали на стул, та уже порожня была. Мигалкович не пив, ай выляв до рота погар... Владыка збачив, же Мигалкович уже не має вина. Обернувся ид побочному канонику и разом канцеларному директору, узав його фляшочку и каже: вы, пане директоре и так не пиете. И дав Мигалковичови, и коли видів, же коло печенины уже ништо не мав вина, розказав выслужующому гусарьови, обы принюс вина, айбо майсилного. И коли гусарь принюс вино и наляв погар Мигалковича, сесь удсунув погар и не хотів пити.

Тогда владыка устав и позідав Мигалковича, зашто не пйе?

Дякую дуже покорно, Вашуй Екселенції, бом не звык.

Не звык есь, - заgrimів розгніваний Попович. Видав усі сме тя виділи пити. И не пити, ай ляти до ся... пан вицишпан про пянство тя завдав... пан урмеэювський пише ми, же закликав тя на обід, на котрый зобрав 10 майвеликих пиякув усього Марамороша. А ты їх усіх десятеро из паном вицишпаном у воросі так перепив, же пуд столом лежали ги надеревіті... Та сякого пянюха не хочу, не могу терпїти межі своїми попами. Самый ем хотів удостовїритися, ци правду пан вицишпан? А теперь видів ем, онь напудив ем ся, же пан урмеэювський правду писав у своєю жалобі, котру против тебе сюди загнав." На сисі слова владыки о. Мигалкович просив, обы му пару слов было дозволено повісти". ...Я пю, - признався о. Мигалкович, - але мене ищи ниhto не відів пняным. Ани тогда ем не бив, ани теперь ем не пняный, ай тверезый. Лиш мало не так, гибы був ем квасну воду пив..."

Што муг на слова Мигалковичови епискуп отвітити? „Та кедь есь правду казав, отвітив Попович, у чум сомніватися не маю ниякох причини, я тя невиним обявлю. Иди с Богом дому, айбо усе гадкуй, об есь ся нигда, докі жити будеш, не упив, и сором на голову ти не натяг.

Сима словами отпустив салдобошського попа.

И Мигалкович удклонився, сів на возик и щастливо вернувся до Салдобоша. И там ищи за тридцять рокув из Божой ласки пив помалы. И не шкодило му..."

Антоній Годинка знав дубрі попўвськое житя. Знав вўн и за унікатного салдобошського попа Єнковського, хоть и пише за нього доста мало, лем говорить за то, яким тот був великим пчоларьом и двома-трьома словами споминать, ош казали люди, ги бы пуп Єнковский якісь машины удумуе. Мы доповниме біографію Єнковского из „Энциклопедии Подкарпатской Руси", де ся говорить, ош родився Єнковский в Сачурові на Словаках у 1833 році, а умер у Салдобоши у 1923 році, т.е., прожив довгих 90 рокув! Учився у Ужгородській гімназії и духовнўв семінарії. Быв попом, служив у наших селах Бобовищу, Ракошині и Салдобоши. Записаний у русинськўв історії не просто як розумный пўп, а як изобретатель и художник. Знав много языкув. У 1873 році придумав косарку-снопоязачку, креслення на котру уквала у нього и присвоила собі америцька фірма „Мак Кермін", котра виробляла косарки-снопоязачки Єнковского як свої розробки. Интересно, што не будучи на морю, Єнковский заінтересовався конструкційов моторув діла шіф и сконструйував „механізм, який бы помагав шіфам при помощи систем-лопатов, які ся крутятъ обратнo-горизонтально". Сися система давала возмогу у 6 раз увеличити скорость шіфи. Модель шіфи из сим „механізмом" демонструвалася в Берлінськўм музейи патентув.

Интересовався Єнковский и пчолами и зробив діла подкарпатських пчоларув оригінальный вулик-кимак, котрый на выставці у Будапешті у 1892 році дўстав диплом, а премію, як каже Годинка, понесли другі. Великий ремеселник був. Придумав и самопрядку ниток, кросна, котрі не литриков ся гнали, ай механічным способом. Мав задум поліпшити и мотор

ероплана, плановав учинити паравоз-укладчик штрека. У 1893 році Паризька Академія технічных винаходув наградилa Єнковского за його винаходы великов медальов, йому было присвоено званіе почесного члена-кореспондента. Годинка каже, ош Єнковский напослед ще вивісив и наладив часовник на турни катедральной церкви в Унгварі и помер. Вічну му памнять!" Як видиме, и межі попами нашими была усяка чиядь, и розумна и не дуже.

Годинка написав ищи одну красну повідку з житя мараморошських русинўв, котру назвав „Як выбабрала Вакаро Мигальова сестра з братом, ци як трутит русин русина у ковды, пропасть и погибель". Ставалося такое не лем пириджe, стаеся такое и типир. Єдну таку історію учув Годинка, так вун говорить, у Відні уд єдного изяньського газды, котрый ишов до царя глядати правду, тай стрітив там нашого сокирницького сирохмана, котрый му так повўв за себе: „Теперь ем туй на службі у царя, а зато так ми ся видит, зостану сирохманом до смерти. Бо наш русин из бідов ся родит и біда го не лишит за живота". Як ся стрітили наші два русину у Відні, тай ся розговорили. Сю бисіду Антоній Годинка записав так: „Овун говорит, та говорит... Бо зачав од Адама, продовжав Авраамом и дўйшов до Аарона. Пак нейшов рядом до Давида царя, ай упят повернув до Авраама. У сьом ділі правдивый русин був". Но и Годинка був истинный русин, тай уд узьяньського газды перескочив своєю повідці на хустського фішкароша, знакомого його вўтця, котрый лишив фішкарыство и стався ярашбировом. Далe Годинка каже: „Раз лем муй няньо, с ким великі собі приятелі были, звідат го: кажи ми, Бертику, ци теперь ты май горазд, ци тогда было, колись фішкаришем був?"

„Дай покуй, каже Бокшай, теперь даколи мало ня гнів не распучат. Подумай собі: прийде спередня баба из Кошельова на понус. Я возьму папірь, та перо и беру у „єдзевкенъ" ушитко, што ся скаржут. Айбо зачнут уд діда, же уже и тот ма якісь куры. Оти мали пітята и сі мали упят другі пітята и сяк далe курята из пітя на пітя у них дуйшли. Та теперь хоть хто годе собі подумати, же наші пітята не такі пітята были, ги прості пітята звыкли быти, однако яксь битанга украв їх, крало бы му руку, проклятий злодій и т.д. Уже ми персты колит, однако лем пишу та пишу аркуш за аркушом. И коли на мах утихнут, я духом звідати зачну: кулько пітят уквали? Кулько коштуе ваша шкода? И кажу їм: но та теперь слухайте, прочитаю вам, што сьте у письмо дали. И зачну читати. Раз лиш чую, ож де пане, та хто вам ото казав, же наші курята уд дідовых, бо знаєте, пане ярашбіров, у зімі вийшли у жоны яйця, пак уд тютки позычила и из тих сут наші куры. Пак аж тютчини яйця уд дідовых курей были, тогда и наші куры уд дідових сут. Айбо ото не дуже мож знати". Приблизно таку бисіду по фуर्मі записав русин Годинка уд русина Вакара Мигалья, лем Мигаль скаржився на то, як из ним хотіла убабрати його истинна сестра. Кідь фішкароша Бокшай уд такої бисіди хотўв „гнів распучити", то Годинка каже, ош дослухав Мигалья спокўйно аж до кўнця. Но не каже, ци помўг му, лем повідку завершать так: „Сироту Мигалья щи раз відів ем несподівано. Хотів ня погостити!"

По Годинкови Мараморош мав доста много писателув, айбо непростое житя простого мараморошського русина нико из них так не описав, як Годинка. За што йому велика честь и слава.

Димитрій Пон

Друбні історії из живота под Мукачовським градом

Часть I.

Хронікарі писали у сорокові роки про начало другої світової війни, у котруй уже были жертвы, айбо на Подкарпатской землі ищи текло житя лем на тулко позначеное войнов, ош дакотрі її жителі мусили іти на фронт, и уже приходили перві вісті про павших и исчезнувших наших сынов. У Мукачові, приблизительно у середині довгої улицы Зрині, котра ся тягне од греко-католичеськой церкви из центра города, аж под Мукачовський замок, жила учительська сімья у скромнуй старуй хыжі, покрытов шиндловоу стріхов. За хыжов тягнувся великий фруктовый сад, у котрому яблоні и грушки были посажені за найновішими методами садоводства тых часув. У туй хыжі проживав гимназійный учитель, котрый был директором русиньской гимназії, а

Мукачевський замок, 1915 р.

кромі роботи мав два великих увлечения: садоводство и спортивное рыболовство. Коли лем муг од роботи одорвати час, то ходив рыбачити на форель на Жденієвський поток и на головатки на Тереблю. Ріки и потоки на Подкарпатю до прихода Красної армії изобілювали цінным рыбным богатством. По сталинськуй анексії Подкарпатя, рыбное богатство нашої землі зачалося варварськи нищити. Красноармійці од самого начала анексії и ищи пару рокув по войні снабжалися рыбами, котрых глушили гранатами и динамітом у Латориці, Тисі, Тереблї и Ужі. У ріках и потоках мыли и чистили военну техніку, не лем у Латориці, айбо усяде там, де были їх подразделения близко потокув и рік, и глубоко у природі Карпат, де войско мало літні таборы и маневры.

Сімья директора гимназії мала троє дітей: доньку и двоух сынов. На улиці Зрині и на околишних улицах никого не кликали офіціальным хрестным імням, так директорового старшого сына прозывали Дёде и ищи и директора русиньской гимназії прозывали Пуно. Недалеко уд Дёдевой хижі, де улица Зрині граничила из Жидувськов, котра уедно из улицёв Данко творили Жидувську четверть (Zsidó negyed), на малуй частині стояла скромна хыжа, а у нуй жила сімья из двома дітьми - дочков и сыном. Сын был Дёдевым ровістником, они были нерозлучні цїмборы, ходили у єдну школу, у єден клас и сиділи на єднуй лавиці. Їх отец был келнером у найліпшому мукачовському ресторані „Звізда”, а пуся ерозии и розпада комунізма, коли русины надіялися на справедливость у русиньскому вопросу, айбо до днишних часув ся її недочекали, пришла приватизация. И готел из рестораном новый власник націоналізовав и переименовав на Hotel „Star”. Мама дітей была домашня пані, дуже добре варила и элегантно шила. У сесі военні роки из платям и обувью

уже было тяжко, завто мама сыну перешила уд отца губертус-кобат, котрый отцю уже был тїсний. Кидь хлопиць появився у кабаті на улиці, так хлопиць из нього сміховалися, ош вун є сятый Губертус. Вун был на улиці Зрині єдиным кого кликали урядным хрестным імням, а кидь не мав ищи прозывать, так го зачали прозывати „Губертус”, а пак лем Губерт, котра лишилася за ним навично. Наші жидувські сосіды и сограждане, котрі не принадлежали до богатої версты дохторів, адвокатув и маєтних торговцув, бывали у типічных хыжах, котрі стояли на узких парцелах, и адекватно тому были узкі и хыжі, у котрых жили по чотыри и шість сімейств глыбоко у дворах. У єднум такому „нудловум” прибутку, даколи жило аж вусям сімейств, и сися худобна категория жидувських

сограждан, обычно мала велику сімью, котру годовали из малых місячных прибутков. Жерелом дуже скромных грошовых прибуткув сих худобных жидувських семейств были малі крамнички из мішаным товаром, малі шустерські майстерські обуви и шатя. Уд сих были ищи худобніші, котрі ходили по хыжам оправовати амбрылы, зберачі старого желіза и текстиля, засклївачі окон, котрі цілу свою „майстерську” уедно из серсамами носили на хребті. Сисі люди были скромні и уважали другых, были то сімь из „благословеным” числом дітей, айбо много дітей у тогдишних часах не было нияков сенсацийов.

На улиці Зрині по сосідству из Дёдем была така типічна жидувська хыжа из довгым узким двором, у котруй жили чотыри сімь, и єдна из них называлася Шор. Вун оправляв амбрылы, його заробок был такий низький, ош завто обы удержатися „над водов”, його жона ходила по хыжах и робила ондуляцию худобнішим жонам, котрі не могли собі дозволили ходити у борбилські салоны. Была то молетна жона из приятным усмівом. И своих клієнтув так добре обслужовала, ош не нуждалася у роботі и часто робила фрізуру и Дёдевой мамі, кидь тога не мала часу ити у салон, котрый находився у центрі города. Пані Шор, што ся тыче работы, не лем ю добре зробила, айбо под її руками „роилися” фрізуры из вкусом и фантазийов. Коли нацисты выдали розказ, обы жиды на верейности носили жовтый знак (на зачатку то были жовті кругы, а перед депортацийов жовті Давідови звїзды), усмів сьой жоны ся став затерплїший, а її ясный погляд переминився на дашто смутное и невыразное. Дакотрі домашности перестали давати юй роботу, бо боялися екзекуцій, а дакотрі її клієнты поддалися нацистськуй пропаганді „жідонал не вашароль”, т.е. у жидув не купуй! Писався рук 1944, зима отступала под сонячными лучами,

природа пахла веснов. Подкарпатські жида и їх сімї ищи были дома у своих прибиткох, хотя у дакотрых сусідных державах уже майже два роки жида били депортовані. Айбо нацистська пропаганда и пониження жидувського жительствова приобітало великі розміри, и уже ся голосно говорило, ош їх зачнуть збирати у гето діла депортації до концетрацных таборув смерти. Дедів сусід Шор, подомовый виправарь амбREL из свойов жонов перед дітьми притворявся так, як би ныч важного ся не ставало и у свойому серці „плекався надійов, ош то лем якась неприятна епізода, котра перейде”. Їх старша дванадцятьручна донька называлася Міріамка, добре ся учила, была файна на вид и інтелігентна от природы. Она тяжко переживала противождовські бісненія и бруталне переслідованя нацистув и предчувствовала у душі трагедію, котра сильніше и сильніше угрожала жидувській общині не лем у Мукачові, а и на цілум Подкарпатю. Сисі события дуже пошкодили добре організовану и функціональну інфраструктуру нашої землі и способ-

Мукачевські жида, 1903 р.

ствовали упадку цілого народного газдуства. Сын Шора Мойши був 10-ручний, на пару місяцув старший уд Дедя и Губера, рожденый комік и ушытко брав из юмором и легковажно. Вун на того, ош што ся робить и што близиться трагедія ани не думав. Ёго молодша сестра всямручна Чурі, (юй дали сесе хрестное імня по їх мамі) и шестирочный Герші, не подозривавучи нич трагичеського, бавилися у свои дітські игры, якби ся нич важного не одографало. У тоты часы было звыком грати дітський театр не лем у школі, айбо и по хыжах и од весны до осени, кидь був файный час, и на дворах и у кертах. Міріамка была главна організаторка и режисерка таких діточих представлений, добре співала и у школі из співу была найліпша и у тых наших домашних театрах усе блистала успіхом. Раз був сонячний теплий ярный день, на пообіді плановалося діточое представлєніє, у Шоровых на двур діти вынесли стульці, велику деревляну лавицю, дві постільні плахты творили опону. Міріамка поза плахтами перед публіков зачала співати, як то чула даколи у кіно перед началом діточых представлений, котрі навщивляла из школов. Она заспівала дакулько пісень и лем при послідной вышла споза плахты и перед публіков доспівовала сентіментальну мадярську пісню, „Dorumodár utnak indul, bucsuzik a feskétöl”. Публіка, котра ся складала из десятка дітей и дакулькох мамочок и старых родичув, сердечно аплодувала. Міріамка ся глубоко поклонила, зачала програму. Губер не був у театрі, так сидів межи публіков. Дедь грав дохтора, мав бакенбарды и уса, намалёвані деревляным углём, мав білий кипиняк, сонечні окуляры и клєбан из широков стріхов. Клєбан му був мало великий, айбо на щастя уха му одставали, як радар, и клєбанисько му послушно сидів на них. Хотя Дедь грав гуманного дохтора, його пацієнты приходили у ординацію из звїятками. Первий прийшов Мойши, и дохтор ся його позвідав, ош ци го дашто болить и што му

є. Мойшив отвіт був „буу, буу”. На його буканя дохтор му уповів: „Маєте горячку, котра розпалила вас як кутац! А из таков горячков я не годен вам помочи, принадлежите уд ветеринарови, а тот вас и так выпише на битунок.” Настав великий сміх и аплодисменты, особенно у взрослої публіки. Бо дакотрі діти го и не розуміли. Діточий театр продовжався у сьому духу, и на конци був великий успіх. Міріамка предстала перед публіков, подяковала актерам, подяковала діточуй публіці и отдільно мамочкам и бабкам и єдному дідикуві, котрый коли обявилася Міріамка, уд екстаза високо версуй клєбан, котрый обстав высїти доста високо на орїху.

Міріамка стояла на подїумі, и коли овації утихли, она из слезами на очах обратилася ид публіки из словами: „Дуже файно было туй жити на улиці Зрині”. Послі сих слов обернулася, утїкла домув до хыжі и булше ся не указала. Дедь дуже бы звїдав, ош што то є из нёв, бо уже и дома замїтив на своих родичах, ош дашто неє у порядку, добрався до Шорового двора и видів Міріамку через окно, як она сидить на стульці из скло-

ненов головов и лице свое прикрыває долонями. Єї мама из затерплым голосом и застывшим блідым лицем обратилася ид Дедьви из словами: „Хлопче, видиш нас напослед. Завтра скоро рано везуть нас до гета”. Девятиручный хлопець не порозумів зовсім слова сосідки, хоть уже то слово „гето” чув, айбо за часув депортації жидувського населєнія много взрослых ищи не знало, ош то є зачаток вынищованя жидув Подкарпатя. У многоетнічнуй улиці Зрині діла жителей было зовсім нормально и природно, ош сосіды ся называли Шор, Давидович вадь Хаим, далше Телінгер, Екшмідт и Штраус, при них Заплетал и Витек, Козар и Колешар дале Реті, Уйлоки и Мезеи, Ильницький, Завадський, обы попри жидах, швабах, чехах и словаках етнічеська субстанція была повночиннов. Треба спомнянути и дакулько русинув: Данкулинец, Попович, Бисага, Пирога, Бучин и Кацур, сися структура населєнія улиці Зрині, Мукачова и цілого Подкарпатя была мультинаціональнов - середньоевропейськов. До сих нещастных часув не лем на улиці Зрині ныгда нико и не думав, ош чому жиють у єдному дворі русины, а у другум жида, и чому мадярський поліцай Вітек має чеськое именованя, на цілум Подкарпатю то было так нормально, як то ош Латориця тече через Мукачово, и на її берегу стоит наш импозантний, а у тых часах, истый греко-католичеський монастырь. Сесе демографичеськое богатство етноса было не лем у Мукачові, а и у многих городах и селах Подкарпатя. Ушыток этнос называли „тутишным”. Тутишні мадяры на привандрованных мадярув говорили „anyuországi”, и русины такый „терминус технікус” и не мали, и хосновали порусинщенное названіє „из оняоорсага”. У Мукачові жило и много болгарув, тых каждый называв „булгар”. Сесі сограждане занималися зеленинарством. Слово булгар помали почало тратити етнічеський характер, и люди то помали брали так, ош то суть фаховци на

продукцію зеленини и на її продаж. Добре взаимо-
уживаніє многоетнічного общества Подкарпатя
проявлялося у каждоденних журах и радостях, як у
взрослих людей, так и у молодежи и дітей.

У Мукачові была знаменита єврейська гимназія,
айбо терпіла недостаток єврейських педагогів. Сийсь
недостаток рішили так, ош по договору єврейської
гимназії из русинськов и мадярськов гимназіями, из
последних двох учили у єврейській школі екстерні
педагоги. Межи трьома гимназіями до переслідованя
жидув была дуже добра координація педагогической
роботы. Директором мадярської гимназії був гимнази-
ческий педагог Сепешварі. Прийшов у Мукачово из
оньорсага, айбо дуже много позитивного изробив у
координації взаимної роботы межи трьома мукачов-
ськими гимназіями. Межи екстерними педагогами были

як директор русинської гимназії Л.А.Попович, так и
директор мадярської гимназії Сепешварі. Сеся їх пряма
активность додала и значну символику взаимної роботы
трёх гимназій. Коли нацисты розкрутили колесо
переслідованя жидувського населенія, школьський
инспекторат выдав нарядження, обы екстерні нежидувськи
педагогы суспендовали свою роботу у єврейській
гимназії, айбо нарядження инспектората ани єден педагог
не послушав. На сильну интервенцію нілашистув, коли
уже было ясно, ош депортации подкарпатському
жидувству не минути, инспекторат суспендовав роботу
педагогів у єврейській гимназії, и гимназію закрыли.

Йожеф Попович

(Продолженіє у слідуячому номері)

Дар майстра

Михаил Анталовський

Бульше 100 приглашенных
гостей, музыкантв и поклонни-
кув музыкального искусства
прийшли у зал Дома Культуры
Вашарошноменя, обы привіт-
ствовать знамого музыканта и
педагога Михаила Анталовського
по поводу його 70-рочного
юбілея. На фоні картин містных
малярів и цілої клумбы много-
численных букетов из пре-
красных цвітов руководителька
отділа культуры пані Аніта
Кошані чествовала юбіляра,
затым передала слово хроникарю,
котрый ознакомив присутствую-

щих из періодами жизни майстра, його педагогичеськов
діяльністьов, изробивши акцент на ужгородський,
затым киевський періоды учения, преподаваніє у
Ужгородському музыкальному училищу. Його многі
бывші студенти стали извітными у державі и признані у
світі скрипачами, дякувучи высокопрофесіональнув
роботі из ними талантливов педагога.

У 1999 році Михаил Анталовський переселився у
Мадярщину, де продовжав свою професіональну роботу,
котра скоро дустала всеобщее признаніє: його ученики
рознесли по світу добру славу, восхвалявучи його
педагогичеський дар.

Достигнувши пенсіонного возраста, М. Анталов-
ський не отойшов от свої педагогичеської діяльності,
лишився активным участником музыкальной и
культурної жизни восточного регіона, бо його кредо —
ліпше дати, як достати. Йому, своему кредо, вун опстався
вірным и на сьому незабываємому вечері, де про-
демонстрiровав высокое исполнительськое майстерство
исполненієм Аве Маріі Баха-Гуно, чим

задав тон и настроєніє сьому вечеру. Затым были
исполнені произведения великих майстрів: Вівальді,
Сімонетті, Генделя, Крейслера, Гайдна, Масне, Альбі-
ноні, написаных діла скрипки. Исполненіє сих
неповторимых по красоті произведений требуют
высокого исполнительського майстерства и особово

таланта. Сесе дустала публіка вуд юбіланта и щедро
наградила його довго не стихающими оваціями.

Партію фортепіано прекрасно исполнила його
любляча супруга, котра постоянно сопровождала його
путь у музыкальной жизни - Ержибет Анталовська,
директорка вашарошноменської музыкальной школы. Її
сопровожденіє ищи бульше усилило наслажденіє от
майстерськи и душевно исполненої музыки.

Послі пувторагодинного концерта цілий шерэг
гостей поздравив юбіланта. Межи ними Чобо Ютнер,
мер Вашарошноменя, Аттіла Нодь, ужгородський
консул, Наталія Громова, директорка Ужгородської
школы искусств, Шандор Шмідт, скульптор, Йожеф
Деак, поет, котрый поздравив юбіланта исполненієм
фрагмента произведения Ш. Петёвфі „Апостол” и многі
другі общеизвітні личности. Всі они хоть єдним
рукопожатієм хотіли выразити маестро и „тонар уру”
великое „Дякуву” за його неоцінимый дар.

Тібор Сёллєші, Вашарошномень

P.S. Музыканты-колеги Будапешта, знакомі и
цімборы М. Анталовського присоединяються ид
поздравителям и желавуть юбіланту Божого благо-
словенія и Многая и Благая Літ!

Товачила др. М. Лявинец

СВІТОВИЙ КОНГРЕС РУСИНІВ WORLD CONGRESS OF RUSYNS

Svetový kongres Rusínov, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, Slovak Republic
Tel.: 00421/51/7725629, e-mail: rusyn@stonline.sk

4-6 фебруара у Бухаресті ізойшлися члени Світової Ради русинув, обы провести засідання и приняти участие у ряді акцій, організованих паном Г. Фірцаком - председов Общества Русинув Румунії и одновременно депутатом Парламента Румунії и активістами Общества. У Бухарест прибыли майже ушыткі члени СРР, выключно п. А. Копчі (Польша) и п. М. Алмашія (Україна).

4 фебруара отбылося національное засідання, главнов темов, котру обговорили члени СРР была Декларція из Преамбулов и Прилогов, приняту Соймом Подкарпатських Русинув 15 децембра 2007 рока, из котров через Интернет познакомилися усі присутствующі. Сойм документи на адрес СРР не прислав. Члени СРР дустали по і-мейлу пропозицію Позиції Світової Ради Русинув, составлену и подписану председов П.Р. Магочі. Вышезгадані документи были подписані головов Сойма о. Д. Сидором, членом СРР М. Алмашієм и секретарём Сойма Д. Попом. При обговоренні, ушыткі зойшлися на тому, ош Декларация є небезпечнов провокаційов проти русинув, у перву очередь живущих на Україні на території Подкарпатя. Документи є небезпечными ищи и завто, ош они выголошувуть „Косовський сценарій”, построєніе „Великої Карпатської Стіны”, котра бы отділяла „суверенный штат” от Унії и другі положєня, котрі не мож привести, бо содержат 16 бокув печатного текста. Удивленіе у більшости членов СРР вызвав подпис под Декларацийов пана М. Алмашія, члена СРР. А. Пілатова (Чехія) и др. М. Лявинец (Мадящина) предложили председі СРР пану П.Р. Магочію, котрый мав у плані поїздку на Подкарпатя, выяснити позицію пана М. Алмашія и ищи раз вернутися до обговорєня документув у його присутствіи.

На другой день, 5 фебруара, члени СРР из активістами „Общества Русинув Румунії” по приглашенію головы Нижньої Палаты Парламента Румунії пана Богдана Олтеану посітили Парламент. Парламент Румунії представляє собов огромное строєніе, по величині другое у світі послі Пентагона. Його зачав будовати ищи комунацький диктатор Чаушеску. Огромні залы обкладєні дорогим, у основному білым мармуром, прикрашені золотом, деревлянов прекраснов різьбов, кристалёвыми люстрами, ручної роботи коврами. На ушытких сися помпезность произвела великое впечатленіе.

Члени СРР были закликані до центральної ложі Нижньої Посланецької Палаты Парламента, котра якраз мала засідання. Председательствующий предложив присутствующим депутатам привітствовать делегацию СРР. Депутатський корпус устав и аплодисментами привітствовал членув СРР. Затым члени СРР посітили музей Парламента и попозєрала його експозицію, котра вызвала великий интерес. Перейшовши у зал діла прийомув, оформленый прекрасными гобелєнами, члени СРР были приняті председов Нижньої Палаты Румунського Парламента паном Богданом Олтеану. У сую пувгодинный стрічі отбылася взаимна інформація из бока пана Б. Олтеану, котрый говорив про структуру румунського Парламента, де меншины, живущі у Румунії, мавуть своих депутатув, так русинську

меншину представляє председа Культурного Общества Румунії др. Юрій Фірцак. Председа СРР П.Р. Магочі розказав про роботу Світового Конгрєса Русинув и його исполнительного органа - СРР. У конці бисіди П.Р. Магочій подаровав пану Олтеану румунський перевод свої книги „Народ нивідки”, у свою очередь пан Олтеану пожелав русинам далших успіхув у роботі.

У програмі дня была также презентация румунського перевода книги

„Народ нивідки”, котра отбылася у Клубі депутатув Парламента, де присутствовали представители меншин Румунії, представители Культурного Общества Русинув Румунії и другі офіціальні гості. Презентацию вюв др. Ю. Фірцак. Первым выступив представитель армянської меншины Румунського Парламента Варуян Памбуціан. Из обширных рецензий на публикацію про историю карпаторусинув выступив знамый историк, председа філіала румунської АН у Клужі академік Каміл Мурешану. Выступили также квестор Нижньої Палаты депутатув Парламента и представитель Русів-Липован у парламенті Мирон Ігнат, председа Уставного Суда Румунії Іоан Віда, выдаватель книги к.н. Валерій Падыак, а у конці и автор її академік П.Р. Магочій. Презентация закончилась выступленієм фольклорных коллективув „Ластівочка” из Дерманешту, „Колосок” из Быстрого, „Голубок” из Великого Перегу. Сесе было настоящим святом русинського фольклора, котроє нам представило молодое поколіє русинув Румунії, што рахуєме дуже цінным.

У вечєри отбылося засіданіє СРР. У програмі были

обговорені такі пункти: исполненіє спередущих резолюцій СРР (Мараморш-Сігет, Краков 2007), членські внески за 2008 р., позиція СРР до Декларації Сойма Подкарпатських Русинув (децембер 2007), пропозиції до перепису населення у окремих державах р. 2010, обговорення положень до проведення X Світового Конгреса Русинув у Сербії и Хорватії у році 2009. Затым був ряд дискусій по Декларації Сойма. Член СРР пан Ю. Фіртак доложив, ош вун лично говорив из членом СРР паном Алмашійом, от котрого дознався, ош ни вун, ни Д. Поп Декларацію не подписовали, ош сесе чиясь маніпуляція у цілях создати общественное мненіє про „русинський сепартизм”. А. Пілатова и др. М. Лявинец предложили послуhati М. Алмація по сьому вопросу на слідуєщому засіданню СРР. Послі даяких перемін у тексті, Позиція СРР была принята, як и Резолюція одноголосно.

Послідний день перебування членув СРР у Бухаресті ознаменовався посіщенієм центра Общества Русів-Липован, де їх приняв председа Общества Мирон Ігнат. Пан Ігнат указав молитвенный дом, бібліотеку. Мы дозналися много интересного про исторію сього етноса старообрядцув, котрі живуть у Румунії. Завершилося перебування у Румунії посіщенієм музея румунського витварного искусства у бывшому палаці Румунського короля. У сисі дны там проходила выставка знамого румунського художника Грегореску.

Треба отмітити, ош програма у Бухаресті была чітко исполнена, прекрасно організована, у чому велика заслуга членув Общества Русинської Культуры у Румунії и, у основному, його председы Др. Ю. Фіртака. Члены СРР могли и предметно поробити и достати много впечатлений вуд общенія из русинами Румунії.

Др. М. Лявинец

Позиція Світової Рады Русинув

15 децембра 2007 рока „Сойм Подкарпатських Русинув” опубліковав Декларацію уєдно из Преамбулов и Прилогов, под именованям „К 62 годовщине I съезда народных комитетов. Празднование... акта анексии?” Світова Рада Русинув рахує ушыткі тоты документи небезпечными, направлеными проти екзистуючої політичної ситуації у Европі и интересув карпаторусинського народа, котрый жиє на Україні (у Закарпатській області) и других державах.

У вышеспомянутых документах Сойм провозглашаєся за „Народный парламент”, а у Преамбулі и Декларации ся твердить, ош Украина не має права на Закарпатя, на протязеніи 16 рокув Украина робить політику „скрытого геноцида русинського народа”, ош на Закарпатю екзистує реальна угроза етнічного конфлікта, и што Росія и Европейська Унія мусять узяти на себе функцію гарантув рішення „русинської проблеми”.

Треба ся позвідати, кто уполномочив „Сойм” на выголошеня себе „Народным парламентом”? Отвіт: никто!

А што уповісти про угрозу геноцида? Теперь на Закарпатю виходять печатні русинськязичні публікації, екзистувуть школьні класы, у котрых 900 школашув обучавуться русинському языку, легально фунгують русинські общественні и культурні організації, у тому числі и тоты, што суть членами Сойма. Ани єдна особа не страшила свуй живот, не была арестована за вто, ош голоситься русином. Крім того, є немало особ русинського происхождения из Закарпатя, котрі стали штатными представителями теперишньої України, її власти, Верховного Суда. Та про яку „угрозу геноцида” иде річ?

Дальші аргументы „Сойма” про правдоподобность, вадь неминуемость возникновения етніческого конфлікта на Закарпатю вызерають просто абсурдно и протирічать ушыткуй историческуй и современной політиці мирного и гармонічного спужиття русинув из своими сосідами иншакої національности. Шилиякі річі про можность межіетніческого конфлікта є ураженням русинського народа, оддавна знамого своєв толерантностєв и почтивостєв ид людям иншого національного

происхождения, вадь говорящих другим языком.

Росія, як гарант рішення проблем русинського вопроса? То звучить просто смішно, бо ко у Европі буде раховати авторитарный режим тої державы во главі из Путіним за гаранта охраны людських прав и демократії? Ци теперішний російський режим, як и советський, мож раховати за добрый примір, вартый наслідования, діла карпатських русинув вадь діла инших народув Европы? Позираючи на теперішню політичну ситуацію коло независимой України, призывы о помощи из бока Росії (а ищи и у документах, опублікованых на руському языку) вызывають як умишлена провокація Сойма проти власти державы, у котруй його члены живут и роблять.

Текст Прилогы до Декларации и Преамбулы застрашує ищи булше. Його авторы выголошувуть „Косовський сценарій”, як єдиный выход діла Закарпатя.

У нєму призывать ся ид образованию „суверенного штата”, котрый не може быти частєв „другого штата”. Тот штат на Закарпатю мусить мати свою армію и выбудовати „Велику Карпатську Стіну”, котра бы його отділяла вуд Европської Унії, мусить принять русинський и російський (!) язык за державный. Накониць, гражданство будучого „суверенного” Закарпатя буде „зарезервовано діла корінных жителей и людей, звязаных вінчаням”. А як ся тот корінность буде перевіряти? Автор Прилогы предлагає образовати комісію діла лустрації, котра буде штудовати повод каждой особы перед тым, як ся вызначить „ци єї предки жили на Закарпатю майменше под час чотырєх поколіній. Може Сойм мав бы поручити туй „лустрацный комісії”, обы она робила ищи и анализы крови каждого индивідуума?

Подобні пропозиції, котрі одзеркалюють тоталітарні, расистські и фашистські ідеї, не є приемлимыми діла Европы и ни діла світа XXI столітія. У теперішній покоммуністичній Европі окремі особы и організації, хоснувучися свободов слова, можуть высловлєвати хоть-які ідеї, у т.ч. найрадікальніші и найекстремічні. „Сойм Подкарпатських Русинув” тоже має того право. Неприятным є факт, ош дані документи были подписані

членом Світової Ради Русинів.

СРР категорично відистанціює вуд екстремістського содержания Декларації, Преамбулы, Прилогы, котрі были опубліковані „Соймом Подкарпатських Русинів” 15 децембра 2007 рока.

Проф. Др. Павел Роберт Магочій
председа СРР

Выголошеня до Позиції СРР односно Декларації „Сойма Подкарпатських Русинів” (документ був посланий каждому члену СРР)

Як отвіт на обвиненія Світової Ради Русинів по нашому адресу у ділі подписаня документа, опублікованого 15 децембра 2007 рока на Інтернеті, на вебовой страниці „Закарпатський калейдоскоп” под названієм „Русская премія”, де были такі матеріалы, як:

1. Русины добивавуться організації самоуправляемої території под контролем Европської Унії и Русскої Федерациі.

2. Декларація асоціації русинських оранізацій „Сойм Подкарпатських Русинів”.

3. Преамбула.

4. К 62 рочниці зїзда народных выборов святкованя ... акта анексії?

5. Косовський сценарій на Закарпатію?

- офіційно выголошуєме:

1. Вышеприведені документи творилися без нашого участія, їх тройное опублікованя у новинках „Подкарпатська Русь” (ч.5/1) август-децембер 2007, ч.1/149, 1-15 януара 2008, ч.2/150 15-31 януара 2008) на вебовой страниці, из нами никто не конзультывав и на їх публикацію мы никому не давали согласія, то значить, и не подписывалисьея под тими документами.

2. Из нашего бока, презентовану позицію „Сойма Подкарпатських Русинів” рахуєме за субєктивну, мы не согласны из нёв, як и из фактами „О Косовском сценарии на Закарпатье” (Выход из складеної ситуації лем єден - Косовський сценарій!), дуже хибным рахуєме возможность розторгнення Договора Фюрлінгера-Молотова из 1945 рока, категорично отвергаєме „необходимость побудованя „Великої Карпатської Стіны”, не видиме ниякої перспективы думки про вто, ош „Закарпатя мусить стати ся суверенным штатом и не може быти частёв другого штата”, проект локального гражданства рахуєме утопіюв.

3. Етнонаціональну и політичну ситуацію на Закарпатію видиме иншак, як є презентована у вышеуказанных документах.

4. Наші намаганя о признанні Русинув як самостоятельной національности видиме у:

а) активному самоутвердженію самими Русинами свої національної идентичности, автентичности свої культуры, русинського языка,

б) приятию Верховнов Радов Украины юридичного акта про права русинув на національну самоідентифікацію, закріпленю їх статуса, як корінного народа на своей историчнуй території,

в) максимальному додержанню охранный потенціала екзистуючого украинського законодательства у отноше-

нію ид русинам - Устава Украины (стр.11, 24, 101), Закона о народностных меньшинах Украины (стр. 11), Декларації прав національностей Украины (1991), ратификованных Украинов межинародных договоров, Общей Декларації Людських Прав, Европейської харты регіональных вадь меньшиновых языкув, Рамковой Конвенції Рады Европы про охрону народностных меньшин (1995), Конвенції Рады Европы про охрону людських прав и основных свобод и также документув світових організацій:

- Резолюції Генеральной Громады Організації Споєных Народув (ООН) ч. 61/295, де у статі ч. 3 однозначно наведено: „Корінні народы мавуть право ... свободно установляти свій політичний статус, реалізувати свое економічне, соціальное и культурное розвитіе (2 октовбра 2001 р.) - рекомендація Выхора ООН на ліквідацію расовой дискримінації (17 августа 2006 рока) и офіційно вызнати на Україні русинську національність

г) пожадати вуд районных Рад Закарпатя вызнати у своих районах русинську національність так, як тото зробила Воловецька Районна Рада и Закарпатська Областная Рада 7 марта 2007 рока

д) домагатися ушыткими законными дійствиями реалізації рішень областного референдума от 1 децембра 1991 рока у повному обьємі - т.е. из наданям Закарпатію статуса спеціальной самоуправленческой території у рамках Украины

е) розробити и дати на утверждєніе органам містного самоуправленія и Міністерству Ошколованя Украины Концепцію розвитку русинського національного ошколованя од дошкольного воспитанія аж до высшій школы

є) проєктовати бюджет области из рахованям потребностей русинув на розвитку національного ошколованя и культуры

ж) изняти из Закарпатської области принижачую печатку „дотаційна область”

з) на офіційному уровни, у научных кругах, у высших и других школах перестати хосновати термін „Закарпатський українець”, кидь ідеся про закарпатського (подкарпатського) русина.

М. Алмашій
член Світової Ради Русинів,
Председа Закарпатського областного научно-культурологічного Общества им. А. Духновича
Д. Поп
секретарь „Сойма Подкарпатських Русинів”

ФЕБРУАР

Володимир Микита

1.02.1931 - Родився Володимир Микита, знамий русинський живописець, ученик Б. Ерделія, Й. Бокшая, Ф. Манайла. Окрем Ужгорода мав успішні виставки у Франції, Швейцарії, Мадярщині, Болгарії, Японії, Канаді.

1.02.1947 - Родився Андраш Бенедек, историк культури, публіцист, поет. Закончив УЖДУ, робив редактором многих новинок. Из 1976 рока живе у Мадярщині, знаходить мадярську общественность из історійов, культуров подкарпатських русинув. Автор книг "Сусіди добрі та вшиліякі", "Русины-gens fidelissima". Ужгород 2000 р., Будапешт 2004 р. и др.

4.02.1897 - Начало акції Еде Егана на Верховині, котра была практичново помочов селянам горських районув. Из Тироля, Швейцарії, Баварії був завезений файтовый скот, котрый був розприділений межі газдами. У верховинських селах были організовані кооперативи (дружества), кредитні касы, котрі давали выгодні позички на розвитіе газдувства. Фунговали господарські школы, были побудовані фермы на полонинах.

4.02.1912 - Родився Михаил Молнар, педагог, писатель, фольклорист. Закончив Мукачовську руську гимназію. Крім школы організовав сільський камерный хор "Голубинська борона". Писав очерки по етнографії Свалявщини, записовав обряды, лексику русинського языка, музыкальний фольклор. Часть його етнографических записув была издана його братом Васи́лем Молнаром у зборнику "Вичурки у вуйны Полані".

Андраш Бенедек

4.02.1924 - Родився Иван Калинич, поет, сатирик, юморист. Уд 1995 рока начав писати ру-синским языком. Лавреат премії ім. А. Духновича.

7.02.1864 - Родився Антоній Годинка, славный научник, академик Мадярської Академії Наук, ректор Пийчського Университета, председатель Пудкарпатського Общества Наук. Широко по світі знавуть його історичні роботы, межі нима и "Утпюзнину, газдувство и прошлость южно-карпат-ських Русинув". В його рукописном наслідстві убстали ся и лексикографічні и етнографічні роботы, котрі и дотипирь не стратили цінность и выдавутся: "Глаголниця", "Пісні наших предкув" и др. Умер 15.07.1946 у Будапешті.

8.02. 1932 - Родилася в Габурі Марія Хомова (Дупканічова), педагог, языкознателька, авторка многих літературных статей, соавторка книжки Оброждія Русинів (2005), відповідна редакторка Русинських літературных альманахів, активна куль-турна діятелька Русинської Оброды на Словеньску, Сполку Русинських Писателів Словеньска и дописователька Інфо Русина.

12.02.1835 - Родився Анатолій Кралицький, игумен Мукачовського монастиря, подкарпато-русинський будитель, поет, прозаик, етнограф, фольклорист, публіцист.

12.02.1866 - Родився Иван Поливка, педагог, общественный діятель. Закончив учительську семінарію у Ужгороді. Написав и опублікував універсальный учебник ("Учебная книга реальных наук для подкарпатских угро-русских школ для повседневного и повторительного учения"). Записовав казкы, народні співанкы, легенды, поговорки. Изобрані ним співанкы были опубліковані М. Врабелем.

12.02.1920 - Родився Семен Панько, поет, прозаик, товмач, русинського происхожденія.

12.02.1922 - Родився Василь Молнар, знамий писатель, філолог, соавтор граматикы „Материнский язык". Печататися почав ищи у гимназії у альманаху „Живая струя". У зборнику „Поклик отчого края" изобрані найліпші поетичні описанія родных міст.

12.02.1966 - Умер Петро Ризнич Дядя, театральний режисер, драматург и публіцист.

14.02.869 - Умер св. Кіріл (Коншантин), автор славянської азбуки и первых перекладув Св. Письма и літургічных текстув на старославянський язык, просвітитель Славянув. Народився у 827 році у місті Солунь.

14.02.1732 - Родився Иван Брадач, церковный діятель, просвітитель, єпископ Мукачевської греко-католическої єпархії.

Еган Еде

Михаил Молнар

Антоній Годинка

ФЕБРУАР

Анатолій Кралицький

16.02.1854 - Родився Віктор Камінський, священник, педагог, журналіст. Закончив духовну семінарію у Будапешті. У 1878 - 1891 рр. - професор Ужгородської духовної семінарії, із 1896 р. - директор общества Св. Василя Великого. Издав церковні проповіді І.Чурговича, написав "Історію Ужгородської учительської семінарії".

17.02.1750 - Родився Алексей Повчий, греко-католицький церковний діятель, єпископ Мукачовської єпархії. Учився у Великому Варадіні і у "Барбареумі" у Відню (1775 - 1778). Много зробив діла розвитку школьного

освіти межи русинами, способствовав изданію церковных книг, його підпорядкуванням хосновалися В. Довгович, М. Лучкай, А. Духнович.

17.02.1949 - Родилася у Страняхах Анна Кузмякова, бывша председателька РОС, бывша редакторка Народных Новинок, теперішня шефредакторка місячника Інфо Русин і культурна діятелька РОС.

Иван Калинич

20.02.1914 - Родився Иван Керча, таланливий поет, літератор, редактор альманахов, організатор літературних обществ. Умер у 1951 році. Їго уділов учинив ся стихійнов демонстрацієв русинської інтелігенції Подкарпатя против совітського тоталітарного режиму.

20.02.1923 - Родилася у днес уж затопленій Остружниці, окрес Снина, Анна Галгашова, русинська народна поетка і писателька. Авторка книжки Стружницькими піснями (1933), єї поетичні твори суть надруковани у зборнику русинської народної поезії Тернового рука (2002) і у антології русинської поезії Русиньски/руски пісні (1997). Умерла 15.1.1996 у Пряшіві.

20.02.1943 - Родився Ігор Керча, писатель, товмач, автор нової русинської граматики „Материнський язык". Составив Читанку про недільні школи „Утцюзнина" (2001, Будапешт), „Матяш, король Русинув" (2001, Ниредьгаза). У 2007 р. Появився Русинсько-руський словарь на 59 тис. слов.

Иван Поливка

21.02.1888 - Родився Иван Куртяк, учитель, політичеський діятель, депутат Чехословацького Парламента вуд Автономного Земледільчеського Союза. Основним содержанием його політичеської діяльності была борьба за автономію Подкарпатської Руси.

21.02.1919 - Родився Емелян Балецький. Закончив Будапештський Університет. Став завідующим кафедров русского языка и літературы славянських языков. Знамый поет, ученый, філолог-славист.

21.02.1959 - Родився Імре Ревес знамый художник. Довгий час жив и творив на Подкарпатю у Виноградіві, там и умер у 1945 році.

22.2.1987 - умер у Нью - Йорку Енді Варгол, похоронений у Пітсбургу. Їго родичі Русини виїхали из Мікової до Америки на зароботки. Світознамый витварный умілець, єден из основателюв поп-арту. Народився 6.8.1928 у Пітсбургу. Їго первый музей был открыт 1.9.1991 у Меджілаборцях.

24.02.1921 - Родився знамый художник Пудкарпатя Антон Кашшай, котрый много рокув был председов Союза Художников на Пудкарпатю.

Федор Потушняк

25.2.1922 - родився у Кулі Евгений Е. Кочиш, скульптор и маляр

27.02.1910 - Родився Федор Потушняк, знамый ученый-этнограф, археолог, педагог, писатель. Написав монографію „Археологічні знахідки бронзового та залізного віку на Закарпатті". (1958), автор многочисленных літературных произведений.

27.02.1829 - Умер Иван Орлай, ученый - медик, ботаник, філософ. Воспитатель М. Гоголя.

Василь Молнар

Иван Куртяк

Емелян Балецький

Иван Керча

20 фебруара 1914 рока у селі Страбичово на Мукачовщині родився Иван Керча. Закончивши Мукачовську руську гимназію у 1932 році, И. Керча поступив на историко-філологічний факультет Празького Університета, котрый закончив у 1937 році. Дакулько місяців студіював славистику у Варшавському університеті. Даякий час робив у Празі урядовцём словянського семінара по составленію бібліографіи про Югославію. Из 1938 рока редаговав літературну страницу новинки „Русская правда”, був редактором дакулькох літературных сборників, у тому числі „Живая струя”, „Накануне”, „Будет день”, „Литературный альманах” и другі, у котрых печаталися и його произведения.

У 1941 році И. Керча подготовив до печаті сборник „Исповедь” из епіграфом есенинських шорув:

*Если крикнет рать святая:
„Кинь ты Русь, живи в раю!”
Я скажу: „Не надо рая,
Дайте Родину мою!”*

Айбо цензура сись сборник не пропустила. Послі Другої світової війни поезіи И. Керчі переиздавалися у Празькому студенчеському журналі „Костёр” (1946-1947 рр.), а пузніше подборка його стихув войшла у сборник „Поети Закарпаття”, Пряшово 1957 р.

Послі так званого „освобожденія” И. Керча робив у новинках, затым був завідующим Областным Отділом народного образования, замістителем председателя Областного Исполнительного Комітета. Умер ищи молодым 17 октобрі 1951 рока.

И. Керча часто печатався пуд разными псевдонімами, наприклад, його стих „Гнилые туманы” був опублікований под псевдонімом В. Горемыка у сборнику „Живая струя” у 1940 році, редактором котрого був сам поет.

*Гнилые туманы над нами нависли,
Грядущее кануло в черную ночь
И горы кругом беспощадно нас стисли,
Отчаянье не превозмочь.*

*Поем иль плачем – никто нас не слышит,
Бесследно наш голос теряется в борах,
Лишь ветер лелеет, ласкает, колышет
Усталых, забытых людей разговоры...*

*Ух, если бы вырваться, подняться к небу,
Чтоб горькую Родины песню пропеть
О воле, о правде, о счастье, о хлебе!...
Да нет уж, нельзя нам на небо глядеть...*

*Гнилые туманы над нами нависли,
Грядущее кануло в черную ночь,
И горы кругом беспощадно нас стисли,
Отчаянье не превозмочь.*

Стихи „Сирота” и „Осенний мотив” войшли у сборник діла дітей „Монисты” под псевдонімом Таня Верховинка. Се єден из тих мотивув сиротства, котрый

тягнєся черленов нитков у поезіи Подкарпатя вуд стиха А. Духновича „Сирота в заточеніи”.

Стихи „Sine sole sileo”, „Мой стих” пронизані сумными нотками, боєм за тяжкое життя біднякув.

Мой стих

*Я певец изнуренного края,
Где земля, под грозой увядая,
Меня горем-бедой накормила,
Болью песни мои напоила.*

*Врифмы впелся кнута дикий свист,
Тяжко в воздухе мрачном повис,
В звуки влился и плач и болезненный крик,
Вместо слов, что не в силах промолвить язык.*

*Плачут песни мои над судьбой бедняков,
Сострадания ищут и кличут любовь,
Но не слышат богатые: непонятен для них
Мой простой трудовой негодующий стих.*

*Ну и пусть! Я певец изнуренного края,
Не убьет мою песню их злоба лихая.
Стихмой родины грусть в час борьбы породила,
Стих мой тяжкая жизнь гройной мстью
вспоила.*

Програмным стихом мож назвати стих И. Керчі „Наша доля”, де вун чітко уповів, што значить быти поетом:

*Быть поэтом у нас значит:
Жить скорбя, за всех болеть,
Крест нести с народом вместе,
О свободе вместе петь.*

*Быть поэтом у нас значит:
Подружиться с нищетой,
Есть колючие насмешки,
Горькой запивать слезой.*

*Быть поэтом у нас значит:
Сеять веру, сеять свет,
Проповедывать, что счастья
Без брѣбы жестокой нет*

*Быть поэтом у нас значит:
Боль любовью напоить
И народ многострадальный
Верить в счастье научить...*

На жаль, як не сподівалися молоді на тот час талантливі поеты, ош настануть нові часы, ош народ Подкарпатський буде матил іпшу долю, сесе склалось зовсім не так, як они думали и віровали у того. Каждый из них пройшов через свою Голгофу, и Иван Керча не був исключенієм.

Составила др. М. Лавинец

Жерела: Поети Закарпаття XVI ст. - 1945 р.
Иван Поп “Энциклопедия Подкарпатской Руси”

Честованя памняти академіка Антонія Годинки.....стр. 2

Михаил Алмашій

Черты характера А. Годинки - ученого и людської особистости.....стр. 5

Димитрій Поп

Мараморош в літературнїв творчости Антонія Годинки.....стр. 7

Йожеф Попович

Друбні історії из живота под Мукачовським градом (Часть I.)..... стр. 10

Др. Маріанна Лявинец

Дар майстра..... стр. 12

Др. Маріанна Лявинец

Засідання Світової Ради русинув у Бухаресті стр. 13

Проф. Др. Павел Роберт Магочій

Позиція Світової Ради Русинов.....стр. 14

Михаил Алмашій / Димитрій Поп

**Выголошення до Позиції СРР
односно Декларації „Сойма Подкарпатських Русинов”..... стр. 15**

Пам'ятні дати.....стр. 16

Др. Маріанна Лявинец

Иван Керча..... стр. 18

Kiadja

az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat
Felelős kiadó: Manajló András

A szerkesztőbizottság tagjai:

Dr. Ljavinec Sztjepán - felelős szerkesztő;

Dr. Lyavinecz Marianna - szerkesztő;

**Morilyák Valéria, Szilcer-Likovics Olga, Dr. Szabó János,
Giricz Vera, Szónoczky János Mihály, Csehily László,**

Szkiba Irén - szerkesztőségi titkár;

A szerkesztőség címe:

1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.

Tel.: (06-1) 468-2636

Fax: (06-1) 220-8005

E-mail: ruszinok@freemail.hu

lavinec@freemail.hu

http:// www.ruszinvilag.hu

Nyomdai munkálatok: Starfish Média Kft.

Выдає:

Всержавное Русинське Меншинове Самоуправление
Отвітственный выдаватель: Андрій Манайло

Члены редакции:

Др. Степан Лявинец - отвітственный редактор;

Др. Маріанна Лявинец - редактор;

**Валерія Мориляк, Др. Янош Сабов, Ольга Сільцер-Ликович,
Віра Гіріц, Янош Мігаль Соноцкі, Ласло Чегіль;**

Ірина Скиба - секретарка;

Адрес редакции:

1147 Будапешт, улица Дярма 85/б.

Тел.: (06-1) 468-2636

Факс: (06-1) 220-8005

E-mail: ruszinok@freemail.hu

lavinec@freemail.hu

http:// www.ruszinvilag.hu

При передрукови посилатися на “Русинський Світ”

ISSN: 1785-1149

Появлення новинки пудпоровали: Фондація Национальных та Етнічных Меншин Мадярицины,

Всержавное Общество Русинської Интелігенції имени Антонія Годинки,

Фондація “За Русинув” и Общество Русинської Культуры.

A lap a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány,

Hodinka Antal Országos Ruszin Értelmiségi Közhasznú Egyesület,

“Ruszinokért” Alapítvány és Ruszin Kulturális Egyesület

támogatásával jelenik meg

1000 példányban.